

Merkesjekken 2023: Mattilsynet ser på fiskematprodukter

Sluttrapport 02. november 2023

Statens tilsyn for planter, fisk, dyr og næringsmidler

Foto: Mattilsynet

Mattilsynets nasjonale tilsynskampanje for merking av ferdigpakkede matvarer

1	SAMMENDRAG	2
2	BAKGRUNN OG MÅL	3
3	ORGANISERING	4
4	DETTE HAR VI KONTROLLERT	4
5	GJENNOMFØRING OG RESULTATER	5
5.1	Generelt om gjennomføring og resultater	5
5.2	Utdyping av resultater og funn	5
5.1.1	Betegnelse på matvaren, og eventuelt tilleggsbetegnelser.....	5
5.1.2	Angivelse av ingrediensliste og fallende orden av ingredienser.....	6
5.1.3	Mengdeangivelse av ingredienser.....	7
5.3.4	Allergenmerking.....	7
5.3.5	Nettoinnhold.....	8
5.3.6	Holdbarhetsdato.....	9
5.3.7	Næringsdeklarasjon - presentasjon.....	10
5.3.8	God opplysningspraksis.....	11
5.3.9	Opprinnelsesstat eller opphavssted.....	12
6	KONKLUSJON	12
VEDLEGG 1	OVERSIKT OVER VIRKSOMHETER OG PRODUKTER	14

1 Sammendrag

Mattilsynet gjennomfører årlige merkesjekker for å kartlegge hvordan virksomhetene etterlever kravene til korrekt og redelig merking av forskjellige matvarer. I 2023 har vi gjennomført kampanjen «*Mattilsynet ser på fiskematprodukter*». Vi har sett på ferdigpakkede fiskematprodukter som er produsert i Norge. Det er for eksempel fiskekaker, fiskeboller, fiskepudding og fiskeburgere. Fiskematprodukter er ikke omfattet av tidligere merkesjekker.

Vi kontrollerte om fiskematproduktene var merket med de obligatoriske opplysningene som fremgår av matinformasjonsforskriften:

- betegnelse, ingrediensliste, mengdeangivelse, allergenmerking, nettoinnhold, holdbarhetsdato, presentasjon av næringsdeklarasjon, god opplysningspraksis og opprinnelsesstat eller opphavssted.

Vi vurderte merkingen på 29 produkter fra 17 store virksomheter. Omtrent 83% av produktene hadde feil i merkingen. Det var flest avvik i forbindelse med til god opplysningspraksis, næringsdeklarasjon og ingredienslisten. Vi fant ingen merkefeil knyttet til opprinnelsesstat/opphavssted på produktene.

Flere av feilene dreide seg om utelatelse av opplysninger eller ufullstendige opplysninger av obligatoriske opplysninger. Eksempler på feil var utelatelse av opplysninger om innhold av ingredienser eller nettoinnhold, manglende næringsdeklarasjon eller at produktet hadde ikke-beskrivende betegnelse.

Slike feil gjør at forbrukere ikke får nødvendig informasjon til å gjøre valg ut fra sine preferanser. Forbruker sine preferanser kan være sensorisk valg som smak, lukt, tekstur og utseende eller bærekraftvalg som etiske og sosiale valg, økonomiske valg eller klima og miljømessige valg. Utelatelse av opplysninger om ingredienser kan gi utfordringer for forbrukere som skal unngå visse ingredienser. Dette kan være på grunn av allergier eller intoleranser eller andre ikke-smittsomme sykdommer (f.eks. diabetes, irritabel tarm) eller av hensyn til religioner og livssyn (f.eks. der informasjon om innhold er viktig).

En type feil som er funnet er at en ingrediens er fremhevet i tekst eller bilde, uten at informasjon om mengde av ingrediensen er angitt til forbruker. Denne feilen kan føre til at produktet får et salgsfortrinn i forhold til andre produkter i samme kategori.

Enkelte produkter hadde merkefeil der ordet «ingredienser» manglet foran ingredienslisten. Andre produkter manglet framheving av allergener eller hadde bruk av andre ord enn angitt for holdbarhetsdato og ord og uttrykk i næringsdeklarasjonen. Utydelig merking av obligatoriske næringsmiddelopplysninger, gjør at merkingen ikke blir lett forståelig og tilgjengelig for forbruker. F. eks ordet «ingredienser» før ingredienslisten skal gjøre matinformasjonen tydelig og lik for samtlige produkt, slik at forbruker raskt kan finne informasjonen uten at det er tvil om at det dreier seg om en ingrediensliste.

Mange av regelverkskravene er klare, og det framgår hvordan de skal angis slik at forbruker ikke skal måtte gjøre en tolkning. Forbruker skal raskt kunne ta valg, og det skal ikke være tvil om innholdet i informasjonen som gis på produkter. Merkingen skal være klar, eksakt og tydelig slik at merkingen er gjenkjennbar for alle næringsmidler. Derfor er det klare regler for bruk av ord og uttrykk i merkingen.

Funnene i merkesjekken viser at mange av de fiskematproduktene vi undersøkte har merkefeil. Rapporten danner grunnlag for at næringen selv skal kunne sjekke om dette er avvik som også er gjeldene for andre produkter enn de som er undersøkt. Det er næringens ansvar å sette seg inn i og følge relevant regelverk. Målene med matinformasjon er å beskytte forbrukers helse og

interesser. Det skal også være fri flyt av varer, der omsetning av mat skjer på en redelig måte og med til redelig informasjon.

2 Bakgrunn og mål

Mattilsynets rolle og mål med matinformasjon

Mattilsynets oppgave er å bidra til trygg mat ved å veilede om regelverk og ved å føre tilsyn. Mattilsynet bidrar også til redelig handel ved å sjekke informasjonen som er gitt om et næringsmiddel. Merking av matvarer skal blant annet gi forbruker informasjon om matvarens identitet, sammensetning, trygg bruk og oppbevaring. Matinformasjon er en viktig kilde for forbrukerens helse, f.eks. informasjon om kosthold og ingredienser som kan være allergenfremkallende.

Merkingen skal gi nødvendig og tilstrekkelig informasjon til forbruker, slik at den kan ta valg ut fra egne behov og preferanser. Derfor skal informasjonen være korrekt, tydelig, klar og gjenkjennbar. Informasjonen skal være redelig slik at forbruker kan ha tillitt til matvaren og stole på informasjonen.

Hva er merkesjekken?

Mattilsynet gjennomfører årlige merkesjekker for å føre tilsyn med hvordan virksomhetene etterlever kravene til merking av matvarer.

Merkesjekken er en tilsynskampanje hvor Mattilsynet ser på merkingen til en bestemt kategori matvarer som allerede har kommet til butikker og frembys til forbruker. Merkesjekken skal gi et «øyeblikksbilde» for matinformasjonen for et utvalg av en matkategori på markedet.

Det overordnede målet med kampanjen er å føre tilsyn med hvordan virksomhetene etterlever matinformasjonsregelverket. Gjennom veiledning skal Mattilsynet kunne bidra til at virksomheten presenterer næringsmiddelet med korrekt og redelig merking. Forbrukere har rett til trygg mat og et fullgodt kosthold som møter deres ernæringsmessige behov og preferanser, og som danner grunnlag for et aktivt liv med god helse.

Det lages en oppsummering av resultatene etter gjennomførte kontroller. Resultatene fra tidligere merkesjekker kan dere finne på www.mattilsynet.no. Resultatene kan til fordel brukes av hele matvarebransjen for kontroll av egne matvarer og forbedring av styringssystemer.

Merkesjekken 2023 – Mattilsynet ser på fiskematprodukter

I 2023 har vi sett på ferdigpakke fiskematprodukter som er produsert i Norge. Fiskematprodukter i denne kampanjen er prosesserte blandingsprodukter av fisk. Dette er produkter som ikke er ren fisk. Det er for eksempel fiskekaker, fiskeboller, fiskepudding og fiskeburgere. Fiskematprodukter har ikke vært omfattet av tidligere merkesjekker. Målgruppen i merkesjekken er norske produsenter, da disse har ansvar for matinformasjonen.

Fiskematprodukter lages av flere ingredienser og ulike typer og mengde av fisk. Det er derfor flere faktorer produsenter skal være oppmerksom på ved merking av slike produkter (for eksempel allergener, angivelse av ingredienser). Det er også mange ferdigmatprodukter på markedet. Det er derfor viktig at presentasjonen er korrekt (for eksempel næringsdeklarasjon), slik at forbruker kan sammenligne mellom ulike produkter i samme produktkategori eller mellom produktkategorier.

3 Organisering

Det er Mattilsynets region Stor-Oslo som har nasjonalt ansvar for koordinering av merkesjekken. Kampanjeeier er Inge Erlend Næsset, direktør for avdeling Regelverk og kontroll ved Mattilsynets hovedkontor. Kampanjeansvarlig har vært regiondirektør Marit Kolle frem til mars og Ingvild Kristine Tømmerberg Sletta etter dette.

Fra region Stor-Oslo avdeling mat bestod arbeidsgruppen av:

- Anita Sveum Ihle, seniorinspektør, kampanjeleder
- Henriette Riiser Aale, seniorinspektør
- Vigdis Jenderå, seniorinspektør

Ressursgruppe i region Stor-Oslo:

- Aina Katrine Svenneby, seniorrådgiver og tilsynskoordinator
- Cecilie Stene Wreen, regionjurist

Kontaktpersoner ved HK

- Margrethe Hovda Røed, seniorrådgiver, seksjon biologisk mattrygghet
- Olga Soleng, seniorrådgiver, seksjon biologisk mattrygghet
- Lars Tore Hestad, seniorrådgiver, seksjon kommunikasjon

4 Dette har vi kontrollert

Vi har valgt ut ferdigpakke fiskematprodukter i dagligvarebutikker.

Regelverket vi har ført tilsyn etter:

- Forskrift 28. november 2014 nr. 1497 om matinformasjon til forbrukerne jf. forordning (EU) nr. 1169/2011 (matinformasjonsforskriften)

Alle ferdigpakke fiskematprodukter skal være merket med obligatoriske opplysninger i henhold til matinformasjonsforskriften.

For alle produktene har vi derfor sett på følgende krav:

- betegnelse, og eventuelle tilleggsbetegnelser
- angivelse av ingrediensliste, og fallende orden av ingredienser
- mengdeangivelse av ingredienser
- allergenmerking
- nettoinnhold
- holdbarhetsdato
- presentasjon av næringsdeklarasjon
- god opplysningspraksis
- opprinnelsesstat eller opphavssted

5. Gjennomføring og resultater

5.1 Generelt om gjennomføring og resultater

Merkesjekken 2023 ble gjennomført i tre av Mattilsynets fem regioner; region Sør og Vest (Rogaland, Agder, Vestland), region Nord (Nordland, Troms, Finnmark), region Midt (Trøndelag, Møre og Romsdal). Tilsynene ble gjennomført i perioden 1. mars til 31. mars.

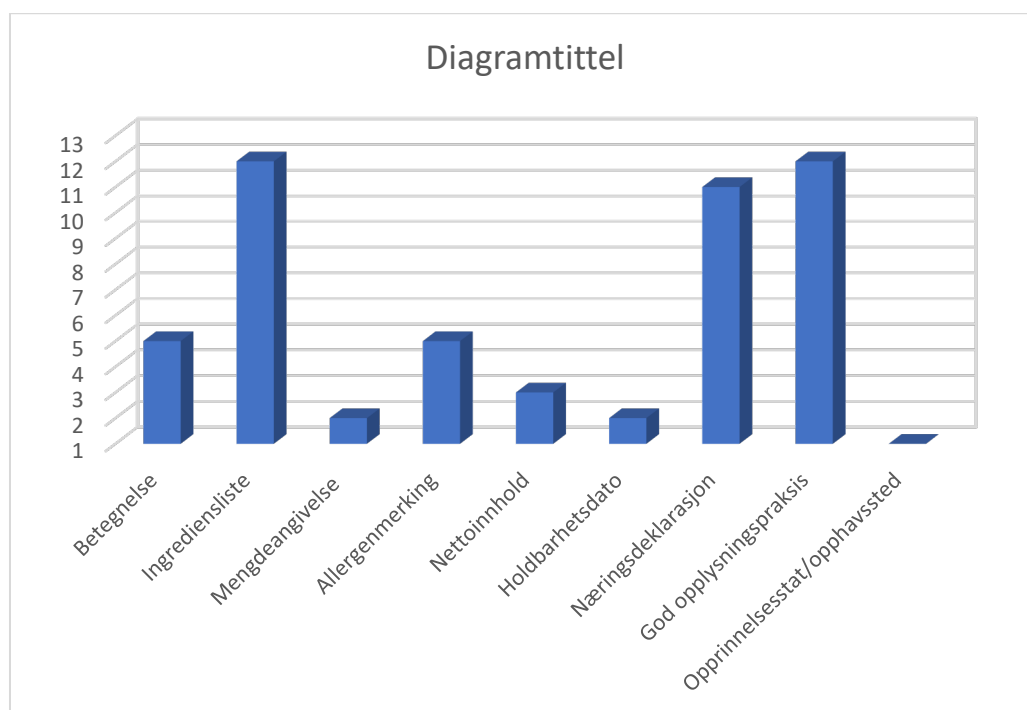
I kampanjen valgte vi fiskematprodukter fra store norske produsenter. Med store produsenter mener vi de som omsetter produkter over hele Norge, eller som er store i egen region og produktene er omsatt utover eget utsalg. Produktene i kampanjen er plukket ut i dagligvarebutikker. Det ble plukket ut en til fiskematprodukter fra et utvalg av produsenter i butikk. Ved oppfølging av funn har vi forholdt oss til de virksomhetene som har ansvar for matinformasjonen på produktene. Der vi fant avvik må produsentene rette dem opp.

Vi vurderte merkingen på 29 fiskematprodukter fra 17 virksomheter.

Vi fant merkefeil på 24 produkter. Dette utgjør ca. 83 % av de undersøkte produktene. Fem produkter hadde ingen feil på kravpunktene.

Som hjelp til å sikre enhetlig tilsyn ble det laget felles tilsynsmateriell, og gjennomført opplæring for inspektørene.

Resultater av merkesjekken er gjengitt i figur 1.

Figur 1: Diagram som viser antall produkter med feil pr. kravpunkt.

5.2 Utdyping av resultater og funn

5.1.1 Betegnelse på matvaren, og eventuelt tilleggsbetegnelser

Matinformasjonsforskriften § 1, jf. artikkel 17 samt vedlegg VI i forordning (EU) nr. 1169/2011.

Kravene som gjelder for en betegnelse:

Alle matvarer skal ha en betegnelse. Denne skal gi forbrukerne et klart inntrykk av hvilken matvare de kjøper. Betegnelsen skal ikke villede forbrukeren.

For noen matvarer er betegnelsen fastsatt i en forskrift (for eksempel syltetøy, sjokolade, melk, sukker og honning). De fleste matvaregruppene har ikke en slik lovbestemt betegnelse. Da skal navnet på matvaren som vanligvis benyttes brukes som betegnelse. Betegnelsen skal være vanlig kjent for forbrukerne og ikke kreve noen ytterligere forklaring.

Hvis det er en matvare som ikke er særlig godt kjent hos de fleste forbrukerne, må det brukes en beskrivende betegnelse. Varens betegnelse kan ikke erstattes med et navn som er beskyttet som registrert varemerke eller et fantasinavn.

Det er ikke et konkret krav i regelverket til plassering av betegnelsen, men obligatoriske næringsmiddelopplysninger skal plasseres på et iøynefallende sted, slik at de er godt synlige og lett leselige.

Dette fant vi i merkesjekken:

Feil vi fant på dette punktet, var at det manglet en beskrivende betegnelse på produktet. Det ble brukt betegnelse uten å gi noen nærmere beskrivelse av hvilken matvare produktet er.

Fem produkter hadde avvik på kravene for "betegnelse".

Vi vurderer dette slik:

Her er ikke regelverket like klart, og det er større rom for tolkning. Utelatelse av betegnelse eller feil i betegnelsen kan villede forbrukere når de kjøper et produkt. Avvikene på dette punktet er knyttet til kravet om å beskrive eget produkt og kommunisere det videre til forbruker på en fullstendig, enkel, tydelig og klar måte slik at forbruker lett forstår hva produktet er.

5.1.2 Angivelse av ingrediensliste og fallende orden av ingredienser

Matinformasjonsforskriften § 1, jf. artikkel 18 og vedlegg VII i forordning (EU) nr. 1169/2011.

Kravene som gjelder ingrediensliste:

Ferdigpakkeede matvarer som inneholder flere ingredienser, skal være merket med ingrediensliste. Ingredienslisten skal ha en passende overskrift eller innledning som består av eller inneholder ordet «ingredienser». Den skal omfatte alle ingrediensene i næringsmiddelet, inkludert tilsetningsstoffer angitt i synkende rekkefølge etter vekt som er registrert på framstillingstidspunktet. Ingrediensene skal angis i samsvar med reglene i matinformasjonsforskriften f.eks. ved sin spesifikke betegnelse.

Dette fant vi i merkesjekken:

Feilene vi fant under dette punktet var at ordet «ingredienser» mangler foran listen av ingredienser, at næringsmiddelkategori på tilsetningsstoff mangler, ingredienser mangler eller at det var feil opplysninger om innhold av rent fiskekjøtt.

Tolv produkter hadde avvik på kravene for ingrediensliste.

Eksempler på avvik:

- Et produkt er merket med margarin i ingredienslisten. Ingredienser i margarin er ikke angitt i merkingen. Margarin er et sammensatt produkt som ikke er regulert i noen forskrift, og som ikke er unntatt reglene om at alle ingrediensene skal angis.
- Det fremkommer ikke i ingredienslisten av produktet fiskekaker hvilket stekefett de er stekt i. Hvis fiskekakene er stekt i margarin må ingrediensene i denne angis.

Vi vurderer dette slik:

Ingredienslisten skal fortelle hva produktet inneholder, og ingrediensene skal være i fallende rekkefølge. Feil i ingrediensliste gjør at forbrukere ikke får nødvendig informasjon til å gjøre valg ut fra sine preferanser. Forbruker sine preferanser kan være bærekraftsvalg som etiske, helsemessige, klima og miljømessige eller sosiale valg. Utelatelse av ingredienser i produkter kan gi helseutfordringer for forbrukere som skal unngå ingredienser, for eksempel forbrukere som har allergi eller intoleranse, eller andre ikke-smittsomme sykdommer som f.eks. livsstilssykdommer.

Ordet «ingredienser» før ingredienslisten skal gjøre matinformasjonen tydelig og klar for forbruker og lik for samtlige produkt, slik at forbruker raskt kan finne informasjonen uten at det er tvil om at det dreier seg om en ingrediensliste.

5.1.3 Mengdeangivelse av ingredienser

Matinformasjonsforskriften § 1, jf. artikkel 22 og vedlegg VIII i forordning (EU) nr. 1169/2011.

Kravene som gjelder mengdeangivelse av ingredienser:

Mengden av en ingrediens (f.eks. sei) eller en kategori av ingredienser (f.eks. fisk) skal angis dersom den kommer frem av betegnelsen (f.eks. seikaker). Mengdeangivelse kreves også hvis en ingrediens eller ingredienskategori fremheves i ord, bilder eller grafikk. For eksempel bilde eller tegning av en gressløk.

Mengden angis i prosent, som svarer til mengden av ingrediens(e) på tidspunkt for bruk. Mengden skal angis i næringsmidlets betegnelse, eller i umiddelbar nærhet av betegnelsen, eller i ingredienslisten i forbindelse med den aktuelle ingrediensen.

Det finnes noen unntak for krav til mengdeangivelse, se vedlegg VIII i matinformasjonsforordningen.

Vi har sett om ingredienser som oppgis i betegnelsen eller på bilder, er angitt med mengde.

Dette fant vi i merkesjekken:

Feilene på dette området var mangelfull prosentvis angivelse av ingredienser.

Fire produkter hadde avvik på kravet til mengdeangivelse av ingredienser.

Eksempel på avviket:

- I betegnelsen på produktet ble det fremhevet en ingrediens uten at det ble angitt mengde av ingrediensen noe sted i merkingen på produktet.

Vi vurderer dette slik:

Forbruker skal få informasjon om mengden av en ingrediens som er fremhevet i f.eks. et bilde eller tekst og som inngår i produktet. Når en eller flere ingredienser fremheves slik, gis produktet et fortrinn i forhold til andre produkter i samme kategori uten at mengden av ingrediensen er presentert for forbruker.

5.3.4 Allergenmerking

Matinformasjonsforskriften § 1, jf artikkel 21 og vedlegg II i forordning (EU) nr. 1169/2011.

Kravene som gjelder for allergenmerking:

Allergener er en samlebetegnelse for ingredienser som kan forårsake allergi eller intoleranse hos forbruker. For at de som er allergiske skal finne ut om maten inneholder ingredienser de ikke kan spise, skal de 14 vanligste allergifremkallende ingrediensene (allergener) alltid merkes dersom de

inngår i et produkt eller en rett. Disse 14 vanligste allergener eller ingredienser som er produsert av allergene råvarer, skal fremheves visuelt i ingredienslisten med en tydelig henvisning til allergenet.

I vedlegg II til matinformasjonsforordningen finnes en oversikt over hvilke allergener som skal merkes på denne måten. Allergenene som er pliktige å framheve er kornslag som inneholder gluten, skalldyr, egg, fisk, peanøtter, soyabønner, melk, nøtter, selleri, sennep, sesamfrø, svoveldioksid og sulfitter, lupin og bløtdyr.

Angivelse av allergener er ikke nødvendig dersom næringsmiddelets betegnelse klart viser til det aktuelle stoffet eller produktet. Virksomhetene skal sikre at merking med informasjon om allergener gir riktig informasjon til forbrukerne.

Enkelte matvarer merkes med «kan inneholde spor av» etterfulgt av en eller flere ingredienser som kan gi allergiske reaksjoner (allergener). Det er ingen krav i regelverket om at en slik advarselsmerking skal brukes, og det blir derfor sett på som en form for frivillig advarselsmerking. Hensikten med merkingen er å informere om at produktet kan inneholde allergener, selv om disse ikke inngår som en ingrediens.

Merkingen skal kun brukes dersom det er grunn for det, og bare etter at virksomheten har gjort en grundig vurdering av om denne typen merking er nødvendig. Virksomheten skal videre ha gjennomført tiltak for å hindre den utilsiktede forekomsten av allergener. Det kan være vanskelig for forbrukerne å vurdere den reelle risikoen ved å spise produkter som er merket med «kan inneholde spor av «allergen»». Dette blant annet fordi det ikke er gitt en grense for hva et spor er.

Vi har sett om ingredienser som kan forårsake allergi eller intoleranse hos forbruker, er framhevet i ingredienslisten.

Dette fant vi i merkesjekken:

Feilene vi fant her var manglende fremhevelse av allergenet. En ingrediens var framhevet uten at den var en av de 14 allergener som det er lovbestemt å fremheve.

Eksempel på avviket:

- Fisk er ikke framhevet som et allergen i ingredienslisten.

Fem produkter hadde avvik på kravene til allergenmerking

Vi vurderer dette slik:

Feilene har ikke vært av en slik art at de kunne ha medført helsefare, da det tydelig kommer frem at produktene inneholder allergenet fisk på grunn av produktets betegnelse. En ingrediens som ikke er en del av de 14 vanligste allergener, ble framhevet i ingredienslisten. Ingredienslisten skal være korrekt. slik at forbrukere med allergier og intoleranser raskt får en oversikt over de vanligste allergifremkallende ingrediensene ved å se på ingredienslisten.

Regelverket er klart når det gjelder hvilke allergifremkallende stoffer som skal fremheves. Disse allergifremkallende ingrediensene fremheves fordi det er vitenskapelig dokumentert at det er disse ingrediensene som medfører størst byrde i befolkningen, ved at de i størst befolkningsomfang fremkaller allergiske reaksjoner eller gir alvorlige allergiske reaksjoner. Regelverket er også klart på at allergenene skal fremheves visuelt i ingredienslisten.

5.3.5 Nettoinnhold

Matinformasjonsforskriften § 1, jf. artikkel 23 og vedlegg IX i forordning (EU) nr. 1169/2011.

Kravene som gjelder nettoinnhold:

Nettoinnhold beskriver hvor mye det er av produktet i pakken. Nettoinnholdet skal uttrykkes i liter, centiliter eller milliliter for flytende produkter, og kilogram eller gram for andre produkter. For eksempel 440 g fiskekaker.

Vi har sett om produktene er merket med nettoinnhold.

Dette fant vi i merkesjekken:

Feilen på dette punktet var at nettoinnhold manglet.

Tre produkter hadde avvik på kravet til nettoinnhold.

Vi vurderer dette slik:

Kravene for angivelse av nettoinnhold fremgår tydelig av regelverket. Når nettoinnhold mangler får ikke forbrukeren opplyst om mengden produktet inneholder, og de får dermed ikke opplysningene de har krav på.

5.3.6 Holdbarhetsdato

Matinformasjonsforskriften § 1, jf. artikkel 24 og vedlegg X i forordning (EU) nr. 1169/2011.

Kravene som gjelder holdbarhetsdato:

Det er to former for angivelse av holdbarhetsdato: "best før"/"best før utgangen av [...]" og "siste forbruksdag".

"Best før": Denne betegnelsen viser hvor lenge matvaren holder seg uten å tape sin forventede kvalitet eller spesifikke egenskaper i uåpnet forpakning. De fleste matvarer skal merkes med "best før [...]" eller "best før utgangen av [...]". Hvis det er nødvendig å oppbevare matvaren på en bestemt måte skal det i tillegg til dato også angis oppbevaringsmåte. Matvarer merket "best før [...]" kan selges også etter datoutløp. Det er da butikken som har ansvar for at varen fremdeles har akseptabel kvalitet eller andre spesifikke egenskaper.

"Siste forbruksdag": Matvarer som er meget lettbederlige og derfor kan bli helsefarlige, skal merkes med "siste forbruksdag" etterfulgt av selve datoen. Slike matvarer skal ikke selges etter at datoen er gått ut. Lettbederlige matvarer skal alltid ha opplysninger om oppbevaringsforhold. Det generelle utgangspunkt for kjølelagring er under 4 °C hvis ikke produsenten har angitt en annen oppbevaringstemperatur.

Holdbarhetsdatoen «best før» skal angis slik:

a) Foran datoen angis følgende ord:

- «best før [...]" dersom datoen angir dagen,
- «best før utgangen av [...]" i andre tilfeller.

b) Angivelsene fastsatt i bokstav a) skal etterfølges av

- selve datoen, eller
- en henvisning til det stedet i merkingen der datoen er angitt.

Disse angivelsene skal om nødvendig utfylles med en opplysning om oppbevaringsvilkårene som skal overholdes for å sikre den angitte holdbarheten.

c) Datoen skal bestå av en ukodet angivelse av dag, måned og eventuelt år, i nevnte rekkefølge.

Det er imidlertid for næringsmidler

- med en holdbarhet på under tre måneder tilstrekkelig å angi dag og måned,
- med en holdbarhet på mer enn tre måneder, men ikke mer enn 18 måneder, tilstrekkelig å angi måned og år,
- med en holdbarhet på mer enn 18 måneder tilstrekkelig å angi året.

Vi har sett om produktene er merket med holdbarhetsdato.

Dette fant vi i merkesjekken:

Feilene på kravpunktet holdbarhet var at ordlyden av holdbarhetsdato ikke var korrekt.

Eksempel på avviket:

Siste forbruksdato er merket med "siste forbr." istedenfor "siste forbruksdato".

To produkter hadde avvik på kravene til angivelse av holdbarhetsdato.

Vi vurderer dette slik:

Matinformasjon skal være tydelig og eksakt slik at det blir gitt lik og gjenkjennbar angivelse for alle næringsmidler.

5.3.7 Næringsdeklarasjon - presentasjon

Matinformasjonsforskriften § 1, jf. artikkel 34 i forordning (EU) nr. 1169/2011, jf. vedlegg XV.

Kravene som gjelder presentasjon av næringsdeklarasjon:

De obligatoriske næringsstoffene skal angis i denne rekkefølgen:

- o energiinnhold,
- o mengde fett hvorav mettede fettsyrer,
- o karbohydrater hvorav sukkerarter,
- o protein og
- o salt. (En opplysning om at saltinnholdet utelukkende skyldes naturlig forekommende natrium kan eventuelt oppføres i umiddelbar nærhet av næringsdeklarasjonen.)

Næringsdeklarasjonen angis pr. 100 g eller 100 ml. I tillegg kan den også angis pr. porasjon/forbruksenhet. Opplysningene skal stå i samme synsfelt, og angis i tabellform, alternativt på linje.

Det er frivillig å utvide næringsdeklarasjonen med ett eller flere av følgende næringsstoffer: enumettede og flerumettede fettsyrer, polyoler, stivelse, kostfiber, vitaminer og mineraler, som er oppført i vedlegg XIII del A nr. 1, og som forekommer i betydelig mengde som definert i vedlegg XIII del A nr. 2. Rekkefølgen i vedlegg XV må da følges.

På matvarer som er merket med næringsdeklarasjon, kan visse elementer frivillig gjentas i hovedsynsfeltet på pakningen. Det gjelder opplysninger om energi, eller energi, fett, mettede fettsyrer, sukkerarter og salt. Gjentar man flere opplysninger enn energi, må alle de nevnte fem elementene gjentas sammen. Gjentakelsene kan presenteres i et annet format enn som tabell eller på linje.

Det er for eksempel unntak fra å merke næringsdeklarasjon på emballasje eller beholdere med en største overflate på mindre enn 25 cm².

Se mer veiledning her: [Veiledning om matinformasjonsforskriftens krav til næringsdeklarasjon](#)

Dersom produktene er merket med ernærings- og helsepåstander må krav i [forskrift om ernærings- og helsepåstander om næringsmidler](#) være oppfylt.

Vi har sett om de obligatoriske næringsstoffene i næringsdeklarasjonen er angitt i riktig rekkefølge, og om deklarasjonen oppfylder kravene til ordlyd og oppsett. Ernærings- og helsepåstander er ikke vurdert i denne kampanjen.

Dette fant vi i merkesjekken:

Feilene på dette området var at næringsdeklarasjon manglet, og det ikke var brukt riktig ordlyd på næringsstoffene, «hvorav mettet fett» i stedet for «hvorav mettede fettsyrer» og «sukker» i stedet for «hvorav sukkerarter». Det var feil i rekkefølgen på næringsstoffene.

Tretten produkter hadde avvik på kravene til næringsdeklarasjon.

Vi vurderer dette slik:

Når næringsdeklarasjon mangler, får ikke forbrukere den informasjonen de har krav på. Forbruker skal ha mulighet til å sammenligne produkter i samme produktkategori og mellom produktkategorier.

Kravene for presentasjon av næringsdeklarasjon fremgår tydelig av regelverket og skal være riktig angitt på emballasjen til fiskematproduktene. Matinformasjon skal være nøyaktig, klar og tydelig, slik at det blir gitt gjenkjennbare ord og lik tabellform for alle næringsmidler.

5.3.8 God opplysningspraksis

Matinformasjonsforskriften § 1, jf. artikkel 7 i forordning (EU) nr. 1169/2011.

Kravene som gjelder for god opplysningspraksis:

Matinformasjonen skal ikke være villedende, særlig med hensyn til hva som kjennetegner næringsmidlet, for eksempel art, identitet, egenskaper, sammensetning, mengde og holdbarhet. I tillegg til merking på emballasjen, gjelder dette også for annen presentasjon, for eksempel reklame, nettsider, utseende og form på emballasjen.

Det vises til Mattilsynets veiledning som god opplysningspraksis:

[Matmerking \(mattilsynet.no\)](https://mattilsynet.no)

Vi har sett om merkingen er egnet til å villede forbruker.

Dette fant vi i merkesjekken:

Produkter var merket «glutenfri». Når alle tilsvarende produkter er glutenfrie, kan det være villedende å angi dette. I Mattilsynets veiledning om god opplysningspraksis er det beskrevet hvordan «glutenfri» skal benyttes. Påstanden «glutenfri» må være relevant for produktet, for at den skal kunne benyttes.

Tolv produkter hadde merket med påstanden om at de var glutenfrie.

Vi vurderer dette slik:

Feilene gjør at forbrukere kan bli villedet, da det er ikke vanlig å bruke glutenholdige ingredienser i prosesserte fiskematprodukter. Her har en virksomhet klaget på avgjørelsen. Vi avventer svar på klagesak før vi konkluderer med om dette blir villedende.

5.3.9 Opprinnelsesstat eller opphavssted

Matinformasjonsforskriften § 1, jf. artikkel 26 i forordning (EU) nr. 1169/2011

Kravene som gjelder for opprinnelse:

Opprinnelsesstat eller opphavssted skal angis i de tilfeller der utelatelse av slike opplysninger kan vildele forbruker med hensyn til næringsmidlets virkelige opprinnelsesstat eller opphavssted.

For de fleste matvarer er det frivillig å merke med opprinnelsesstat eller opphavssted. Hvis dette mangler og kan vildele forbrukeren, er det likevel obligatorisk

Opprinnelsesmerking av hovedingrediens er obligatorisk i noen sammenhenger, se Mattilsynets veiledning om opprinnelsesmerking av hovedingrediens [Opprinnelsesmerking | Mattilsynet](#).

Kravet til opprinnelsesmerking om hovedingrediensen utløses når:

- Matvaren er merket med opprinnelse (flagg, påstand i ordlyd)
- Denne opprinnelsen ikke er den samme som for hovedingrediensen

Vi har sett om produktene er merket med opprinnelsesstat eller opphavssted.

Dette fant vi i merkesjekken:

Ingen produkter hadde avvik på kravet til opprinnelsesstat/opphavssted.

6 Konklusjon

Matinformasjonen skal gi forbruker nødvendig og tilstrekkelig informasjon. Den skal gi forbrukerne et grunnlag for å foreta velbegrunnede valg med hensyn til de næringsmidlene som de kjøper ut fra egne behov. Forbrukerne skal ha mulighet til å gjøre en totalvurdering av informasjonen før de tar et produktvalg, og ha mulighet til å velge i løpet av et øyeblikk ut fra sine preferanser.

I kampanjen tok vi for oss fiskematprodukter. Vi har sett på et utvalg av fiskematprodukter og dette har gitt oss en oversikt over informasjonen på emballasjen på de utvalgte fiskematproduktene i tidsperioden tilsynet forgikk. Vi har sett på et utvalg av krav til matinformasjon. Alle 29 produktene i årets kampanje (fra 17 produsenter) er vurdert etter ni obligatoriske krav i matinformasjonsforskriften. Vi fant feil i merkingen av 83% av de undersøkte produktene.

Flere av feilene gikk ut på enten utelatelse av opplysninger eller ufullstendige angivelser av obligatoriske opplysninger. Slike feil gjør at forbrukere ikke får nødvendig informasjon til å foreta valg ut fra sine preferanser.

Manglende avgivelse av mengde av ingredienser som er fremhevet i markedsføringen gir produktet et salgsfortrinn i forhold til andre produkter i samme kategori ved at informasjonen om ingrediensen ikke er presentert for forbruker.

Mange av regelverkskravene er klare, og det framgår hvordan disse skal angis uten å måtte foreta en tolkning. Forbruker skal raskt kunne gjøre valg uten at det er tvil om informasjonen. Merkingen skal være lik og tydelig for alle produkter. Derfor er det klare regler for bruk av ord og uttrykk i merkingen. Utydelig merking av obligatoriske næringsmiddelopplysninger kan gjøre at merkingen ikke blir lett forståelig eller tilgjengelig for forbruker.

Funnene i rapporten viser at mange av fiskematproduktene vi undersøkte har merkefeil. Rapporten danner grunnlag for at næringen selv kan sjekke om dette er avvik som også er

Merkesjekken 2023 – Mattilsynet ser på fiskematprodukter

gjeldene for andre produkter som ikke er undersøkt. Det er virksomhetens ansvar å sette seg inn i og følge relevant regelverk. Målet med matinformasjon er å beskytte forbrukers helse og interesser. Det skal også være fri flyt av varer, der omsetning av mat skjer på en redelig måte og med til redelig informasjon.

Vedlegg 1 Oversikt over virksomheter og produkter

Nr.	Mattilsynets region	Navn på virksomhet	Navn på produkt	Feil
1	Sør og Vest	Insula	Lofoten Matpakkekaker	x
2	Sør og Vest	Insula	Manger Seafood Seikaker	x
3	Sør og Vest	Brødrene Hjørnevåg AS	Fiskekaker	x
4	Sør og Vest	Brødrene Hjørnevåg AS	Fiskepudding	x
5	Sør og Vest	Flykjøkkenet AS	Fiskekaker	x
6	Sør og Vest	Flykjøkkenet AS	Fiskepudding	x
7	Sør og Vest	Gorine AS	Fiskekaker	
8	Sør og Vest	Gorine AS	Fiskepudding	x
9	Sør og Vest	Fonn Egersund AS	Fiskekaker med løk	x
10	Sør og Vest	Fonn Egersund AS	Fiskekaker uten løk	x
11	Sør og Vest	Ferdigmat AS	Fiskekaker	x
12	Sør og vest	Ferdigmat AS	Fløtepudding	x
13	Midt	Rørvik Fiskemat AS	Fiskepudding ovnsbakt 400 gram	x
14	Midt	Rørvik Fiskemat AS	Suppeboller i lake	x
15	Midt	Dolmøy Seafood AS	Salltfiskball	x
16	Midt	Volda Mat AS	Fiskekarbonader	x
17	Midt	Volda Mat AS	Selskapsboller	x
18	Midt	Norsk kvalitetsmat AS	Fiskemannen Skreikaker	
19	Midt	Norsk kvalitetsmat AS	Norsk Kvalitetsmat Fiskekaker	
20	Midt	Dalen og Helland Fiskemat AS	Fiskekaker	x
21	Midt	Krifo Fisk & Fiskemat AS	Fiskekaker - laktosefrie uten egg	x
22	Midt	Krifo Fisk & Fiskemat AS	Storfiskball med vårløk	x
23	Midt	Knutepunktet	Fiskeboller	x
24	Midt	Knutepunktet	Fiskekaker	x
25	Nord	Domstein Sjømat AS, avd Tromsø	Fiskepudding	
26	Nord	Renøy Sjømat	Torskekarbonader	
27	Nord	Stig Arnt Arvola AS	Fiskeboller	x
28	Nord	Kranes kjøkken	Super fiskekaker	x
29	Nord	Kranes Kjøkken	Sørøyburger	x